

інвестиційної конкурентоспроможності, коли приватні вкладення у промисловість поступово приведуть до підвищення попиту на нові технології з боку виробників. Уникнути втрати конкурентоспроможності можна знижуючи видатки бюджету й стимулюючи приватні інвестиції. [7, с.65]

Висновки. Таким чином, пошук шляхів зменшення впливу ризиків глобального економічного простору на економічний розвиток країни повертає дослідження до внутрішнього середовища. Важливим аргументом на користь державного регулювання економічного розвитку є необхідність концентрації ресурсів для реалізації сучасних проєктів. Згідно із запропонованою у таблиці 1 методологією для моделювання державного управління економічним розвитком на загальнодержавному рівні використовується факторний аналіз. Запропонований методологічний підхід до моделювання державного управління економічним розвитком у глобальному середовищі є корисним при стратегічному плануванні та прогнозуванні.

Використані джерела інформації:

1. Исследование операций в экономике: учеб.пособие / под. ред. проф. Н.Ш. Кремера. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2011. – 430 с.
2. Основы теории экономических игр: учебное пособие / И.Н. Дубина. – М.: КНОРУС, 2010. – 208с.
3. Теорія прийняття рішень органами військового управління: монографія/ В.І. Ткаченко, Є.Б. Смірнов та ін.. // За ред. В.І. Ткаченка, Є.Б. Смірнова. – Х.: ХУПС, 2008. – 545с.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416с./ www.president.gov.ua, с.10
5. Global Development Finance 2011: External Debt of Developing Countries, Postcrisis Growth and Development: A Development Agenda for the G-20 <http://www.worldbank.org/>
6. Україна: перспективи розвитку (Консенсус-прогноз), Випуск 27. – 2011. – с.30
7. Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації / Олександр Сергійович Шнипко; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 456с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК:35

Шевченко М.М.,
к.філос.н., доцент, доцент кафедри національної
безпеки Національної академії державного управління
при Президентові України
Смирнова Н.С.,
аспірант кафедри національної безпеки
Національної академії державного управління при
Президентові України

НЕЗАКОННА МІГРАЦІЯ З КРАЇН СХОДУ В ЄВРОПУ ЧЕРЕЗ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА МІЖНАРОДНІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

У статті подано комплексну характеристику незаконної міграції з азіатських країн в Європу через територію України як загрози європейській колективній безпеці та національній безпеці України. Узагальнено та систематизовано досвід країн ЄС із

протидії незаконній міграції в контексті забезпечення європейської колективної безпеки.

В статтє представлена комплексная характеристика незаконной миграции из азиатских стран в Европу через территорию Украины как угрозы европейской коллективной безопасности и национальной безопасности Украины. Обобщен и систематизирован опыт стран ЕС по противодействию незаконной миграции в контексте обеспечения европейской безопасности.

The article contains a comprehensive description of illegal migration from Asian countries to Europe via Ukraine as a threat to European collective security and national security of Ukraine. Generalized and systematized experience of the EU to combat illegal migration in the context of European collective security.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Найближчий сухопутний шлях з Азії в Європу пролягає через територію України. На південь лежать Чорне та Середземне моря, які відділяють Азію від Європи. Історія ілюструє, що усе найбільш значні переміщення населення азіатських країн у Європу відбувалися через територію України. Роль і місце території сучасної України у процесах глобальної міграції полягає в тому, що вона приречена служити транспортним коридором у Європу для мігрантів з азіатських країн. Цілком природно, ця обставина вимагає нових концептуальних підходів щодо державного регулювання міграційних процесів в контексті забезпечення національної безпеки України.

Ця обставина й визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження тенденцій розвитку демографічної і міграційної ситуацій, ускладнення змістовних вимірів загроз національній безпеці в сучасних умовах та теоретико-методологічних засад державного управління національною безпекою. Ці завдання уявляються надзвичайно відповідальними. Адже затримка у зміні традиційних підходів забезпечення національної безпеки України призводить до консервації нашого відставання у цій сфері від країн ЄС та країн-сусідів першого порядку. Такий стан справ буде негативно впливати на ефективність державного управління національною безпекою і відповідно буде ускладнювати успішну реалізацію Стратегії національної безпеки України.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна дійти висновку, що проблема нелегальної міграції і безпеки завжди привертала увагу громадськості та науковців. Для вивчення цієї проблематики велике значення мають наукові праці вітчизняних дослідників: С.Пирожкова, Н. Марченко, О.Малиновської [1; 2], О. Надьона [3], Л. Капітанчука [4], А. Платонова [5-7], І. Василенка [8; 9] та ін. Утім, комплексного аналізу проблем безпеки та протидії нелегальній міграції як чинника забезпечення міжнародної та національної безпеки європейських держав ще бракує. З огляду на це, метою статті є узагальнення та систематизація досвіду країн ЄС із протидії незаконній міграції з азіатських країн в Європу через територію України в контексті забезпечення європейської колективної безпеки. Це в подальшому дозволить сформулювати актуальні проблеми міжрегіонального

співробітництва між країнами ЄС та Україною із протидії незаконній міграції та визначити підходи до їхнього розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Незаконна міграція являє собою складне соціальне явище, причини якої обумовлені: соціально-економічними та іншими особливостями країни-походження громадян; соціально-економічними та іншими особливостями країн, до яких вони направляються або через які вони прямують транзитом.

Остання група причин суттєво впливає на місце України у світових міграційних процесах. До них можна віднести: специфічне географічне положення, економічну нестабільність, недосконалість механізму протидії нелегальній міграції, доступність отримання освіти, відсутність мовної та культурної ізоляції. Враховуючи те, що незаконна міграція як процес, полягає у прибутті в Україну іноземців чи осіб без громадянства будь-яким способом з метою подальшої міграції до країн Європи або незаконної легалізації та перебування на території України, то на сьогоднішній день існує дві основні форми незаконної міграції [3; 4]:

1. Транзитна незаконна міграція. Її вектор спрямований до країн Європи, при цьому незаконні мігранти розглядають територію України як один з найпривабливіших транзитних шляхів.

2. Асимільована незаконна міграція. Асимільована, або так звана «осідла» форма незаконної міграції має місце, коли незаконні мігранти, потрапивши в Україну та порушуючи законодавство України, намагаються затриматися на її території на певний час або взагалі залишитися в Україні для постійного проживання.

В силу свого характеру нелегальну міграцію неможливо належним чином відобразити в офіційній статистиці. Різні відомства й експерти пропонують свої оцінки чисельності нелегальних мігрантів. Відомості про незаконне перетинання кордону, що загрожують національній безпеці (бандитські формування і терористичні групи, шпигунські й інші розвідувальні групи й індивіди), є обмеженими за доступом та, як правило, не доступні для наукової та широкої громадськості.

В оцінках масштабів самого явища та прогнозів його подальшого розвитку панує різнобій (чисельність нелегальних мігрантів в Україні істотно коливається: від 30 тис. до 1 млн. осіб). Найбільш реальними є оцінки в межах 120-150 тис. осіб [5].

У національному вимірі характеристики нелегальної міграції відображають розбіжності шляхів в'їзду в Україну та виїзду з неї. За даними Державної прикордонної служби України понад половину затриманих нелегальних мігрантів при в'їзді в Україну приходиться на українсько-російський і українсько-білоруський ділянки кордону. При виїзді з країни 42% від усієї кількості нелегальних мігрантів затримано на українсько-словацькому кордоні, 23% – на українсько-польському, 21% – на українсько-російському, 3% – на українсько-білоруському кордоні. Спроби залишитися в Україні здійснюють лише 3-5% нелегальних

мігрантів, затриманих правоохоронними органами України. Якщо в попередні роки значна кількість нелегальних мігрантів складалася з порушників-одинаків, то нині на 90 % це – організовані групи. Північно-східні кордони України фактично перетворилися в загальноєвропейський бар'єр на шляху нелегальних мігрантів. Надійно перекрити канали проникнення нелегальних мігрантів дотепер не вдалося жодній державі, у тому числі Україні [6]. Дана ситуація стає підставою для твердої візової політики країн ЄС відносно України.

На міжнародному рівні нелегальна міграція здобуває риси транскордонної організованої злочинної діяльності як виду кримінального бізнесу. Аналіз практики свідчить про наявність Центральноєвропейського маршруту, який є добре налагодженим механізмом нелегальної міграції до країн ЄС через територію України [10]. Його використовують громадяни країн Центральної, Східної та Південно-Східної Азії, СНД. Маршрут пролягає через РФ, Україну, Польщу, Словаччину до країн Західної Європи. За оцінками європейських експертів, нині він не найбільш загрозливий. Хоча маршрут нелегальної міграції, який пролягає через Україну, не найзагрозливіший для Європи, для України його наявність зумовлює серйозні негативні наслідки. А саме, міграційна ситуація стає неконтрольованою та некерованою, відбувається нагромадження нелегальних мігрантів. Через це є можливість створення соціальної напруги у суспільстві та погіршення епідеміологічної ситуації. Водночас з'являється можливість додаткового навантаження на Державний бюджет України у зв'язку з необхідністю витратити кошти на ідентифікацію, утримання та повернення нелегальних мігрантів. За експертними оцінками, для забезпечення широкомасштабних загальнодержавних заходів з нейтралізації нелегальної міграції витрати держави щорічно можуть сягати майже 28 млн. дол. США. Українські експерти визначають, що загальний потік мігрантів можна поділити на кілька маршрутів незаконного переміщення осіб щодо національної належності мігрантів:

В'єтнамський канал. Контингент порушників складається з громадян В'єтнаму, які раніше прибули для роботи за контрактом до республік колишнього СРСР і згодом перейшли на нелегальне становище. Нині існує тенденція до збільшення кількості спроб незаконного перетинання державного кордону такими особами за підробленими документами – службовими та сервісними паспортами громадян В'єтнаму, виготовленими в Москві.

Пакистансько-індійський канал. Контингент складається з громадян Індії та Пакистану, яким у Делі оформляють туристичні візи до України та Російської Федерації з подальшим переміщенням груп через територію України до Європи.

Шрі-ланкійсько-бангладешський канал. Зафіксовано спроби створення стабільного каналу переправлення через західний державний кордон України громадян Шрі Ланки та Бангладеш за допомогою провідників – громадян України, Польщі, Угорщини, Румунії та ін.

Афганський канал. Контингент порушників державного кордону становлять біженці з Афганістану, яким надано притулок в Україні, Росії, країнах Середньої Азії. Комплектують, оформляють фіктивні документи та відправляють групи мігрантів їхні співвітчизники, які легально мешкають у Києві, Москві та інших містах СНД і займаються комерційною діяльністю.

Китайський канал. Формується вербувальниками (здебільшого малайзійцями та в'єтнамцями) з громадян Китаю, які на законних підставах прибувають до Москви за туристичними візами і далі нелегально переправляються через територію України до Західної Європи. За інформацією правоохоронних органів, пересування та координацію їхніх дій проводить спеціальний центр, розміщений у Празі.

Курдський канал. З 1995 року (після початку військових дій у Курдистані) збільшилася кількість громадян Ірану, Іраку, Туреччини курдського походження, які прибувають до України за недійсними документами або за сприяння міжнародних організацій.

Узбецько-таджицький канал. Внаслідок етнічних воєнних конфліктів і релігійних переслідувань відчутно збільшився потік громадян з Узбекистану та Таджикистану, які емігрували до Росії та намагаються проникнути через територію України до країн Західної Європи.

Чеченський канал. Активізувався наприкінці 2002 року, внаслідок чого багато громадян Російської Федерації чеченської національності намагаються проникнути до країн Східної Європи (Польщі, Словаччини, Чехії) для отримання статусу біженця. Нині нелегальна міграція поступово структурується, перебуваючи під жорстким контролем міжнародних злочинних угруповань, і перетворюється на високоприбутковий бізнес.

Аналіз маршрутів нелегальних мігрантів засвідчує, що найпривабливішою для незаконного проникнення на Захід є українсько-словацька та українсько-угорська ділянки державного кордону, де затримується понад 70% їхньої загальної кількості.

Включення до переліку загроз глобальній міграції і пов'язаної з нею нелегальної міграції для країн європейської спільноти не випадковість. Вони посилюють потенційні виклики і ризики у сфері «м'якої безпеки» в країнах Європи, які закладені всередині самих країн попередньо. Йдеться про додатковий тиск на політику підтримання постійного зростання стандартів життя та ресурсного забезпечення прав і свобод громадянина країни. Як доводить В. Грубов, це є основним елементом поняття «розквіту» нації, що необхідно підтримувати за рахунок «сталого розвитку» інших, тобто країн «Півдня». Незаконна еміграція, навпаки діє на систему європейської колективної безпеки «на основі солідарності» як руйнівна сила. У західній моделі безпеки вона руйнує її підвалини, тобто економічну складову [11, с. 337]. Адже, основою безпеки кожного суспільства є не воєнна складова, а розумні стандарти життя, які необхідно постійно переглядати в бік зменшення, а не навпаки.

Західні аналітики відзначають ще кілька негативних чинників, що пов'язані із незаконною еміграцією. Найбільш поширеним і дискусійним є так званий демографічний вибух, який традиційно пов'язують із вченням Т. Мальтуса. Передбачається, що основна частка приросту населення Землі припадатиме на шість країн: Індія, Китай, Пакистан, Нігерія, Бангладеш, Індонезія. Країни Заходу в цій статистиці мають більш скромні показники. Так, за прогнозом П. Кеннеді, до 2025 року населення країн Південної Європи – Іспанії, Португалії, Франції та Греції в загальній кількості може зрости лише на 5 млн. людей, Сполучених Штатів – на 25 %» [12, с. 62]. Такі тенденції демографічного розвитку в умовах неконтрольованої еміграції загрожує існуванню не лише «титульній нації», але й інституту національної держави як еталонів історичного розвитку держав-націй Європи. Як слушно зауважив Д. Дюррозель: «Місцевий приріст загрожує призвести до послаблення країн білої раси. За умови, коли біла більшість і надалі володіє значними багатствами поряд із голодним «третім світом», це стає додатковим приводом до конфліктів... До загрози насильства, що зависла над Європою, може додатися загроза її занепаду й загибелі» [13, с. 794-795].

Розглядаючи проблему нелегальної міграції на міжнародному рівні, слід зазначити, що в історичному контексті в міграційній політиці європейських країн виокремлюють 3 етапи [8; 9]:

1. 1945 р. – 1973 р. Етап стимулювання та заохочення економічної міграції з метою залучення дешевої робочої сили для відновлення зруйнованою війною економіки, та гуманітарної міграції з метою ослаблення ідеологічного супротивника;

2. 1973 р. – 1991 р. Етап початку політики обмеження економічної міграції, викликаного економічною кризою та продовження політики заохочення гуманітарної міграції;

3. 1991 р. – по теперішній час. Етап будівництва «фортеці Європа». Етап майже повного припинення легальної економічної міграції та фактичного обмеження гуманітарної міграції. Розширення масштабів незаконної міграції, у тому числі й через території новоутворених після розпаду СРСР держав, зокрема України.

Кожний з етапів характеризується зміною імміграційного та гуманітарного законодавства європейських країн від стимулювання до заборони. Однак, оскільки міграційні потоки мають величезну інерцію, то вони зберігають свої напрямки й після введених обмежень та тривають із порушенням правових норм, набуваючи незаконний характер.

Сучасна європейська міграційна політика визначається кількома угодами та конвенціями, які були прийняті за останні два десятиріччя. Серед них: Шенгенські угоди 1985 та 1990 рр., Дублінська Конвенція 1990 р., Маастрихтський договір 1992 р., Амстердамський договір 1997 р. та ін. Країни ЄС впроваджують міграційну політику, яка спрямована на гармонізацію національних міграційних законодавств, уніфікацію процедури та документації, що регулює доступ іноземців на територію

зони Шенгенської угоди [6]. Загалом, міграційна політика країн ЄС на даний час характеризується обмеженням в'їзду в країну низькокваліфікованої робочої сили та боротьбою з нелегальною міграцією.

Однією з основ системи безпеки, яка компенсує скасування перевірок на спільних внутрішніх кордонах Європейського Союзу (як передбачено Шенгенськими угодами), поряд зі створенням Європейської поліції (Європола) та Шенгенської інформаційної системи (СІС) є уніфікація національних правових норм країн ЄС по відношенню до іноземців, які перебувають на їх території. Вказана проблема стала предметом всебічного аналізу в рамках Євросоюзу. Протоколи Шенгенської угоди передбачають ряд заходів для координації дій у цій сфері: обмін інформацією про становище в країнах-походження мігрантів; співробітництво посольств країн-членів Шенгенської угоди в країнах, де особливо сильні еміграційні тенденції; взаємний обмін статистичними даними, зокрема про значні групи біженців [5].

З метою вдосконалення спільного інтегрованого керування зовнішніми кордонами держав-членів ЄС, спрощення й підвищення ефективності існуючих і майбутніх заходів співтовариства в сфері керування зовнішніми кордонами створено Європейське агентство по управлінню оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу (FRONTEX Agency). Аналіз міграційної політики країн ЄС свідчить, що уряди більшості з них вважають політику введення заборони та обмежень не спроможною вирішити наявні проблеми [7].

У контексті забезпечення міжнародної безпеки для вирішення проблеми нелегальної міграції в країнах ЄС запроваджуються державні механізми, основними з них є: запобігання нелегальній міграції; протидія нелегальному перетинанню кордонів; боротьба з транснаціональною організованою злочинністю.

Посилення протидії нелегальній міграції є одним з пріоритетів міграційної політики країн ЄС, яка спрямована на гармонізацію національних міграційних законодавств, уніфікацію процедур та документації, що регулюють доступ іноземців на територію Євросоюзу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, проведене дослідження показує:

1. Основним маршрутом нелегальної міграції населення країн Азії до Європи є центральноевропейський, який проходить через територію України. Цей маршрут включає в себе в'єтнамський, пакистансько-індійський, шрі-ланкійсько-бангладешський, афганський, китайський, курдський, узбецько-таджицький, чеченський канали.

Аналіз маршрутів нелегальних мігрантів засвідчує, що найпривабливішою для незаконного проникнення на Захід є українсько-словацька й українсько-угорська ділянки державного кордону, де затримується понад 70% їхньої загальної кількості.

2. Країни ЄС з метою регулювання сучасних міграційних потоків виробили форми міжнародної кооперації, щоб перекрити їх на самому початку – за допомогою розвитку та економічної допомоги, або за допомогою міжнародних поліційних заходів контролю. Тобто, стратегія боротьби з незаконною міграцією в ЄС передбачає впровадження системи заходів спрямованих на боротьбу з нелегальною міграцією «на дальніх підступах». За таких умов Україні відводиться роль буферу, що перешкоджає нелегальній міграції з Азії до Центральної та Західної Європи. Водночас, існуюча в межах ЄС свобода пресування не сприяє налагодженню ефективного і якісного контролю за незаконною еміграцією, а навпаки, спрацьовує на її користь.

3. Незаконна міграція населення країн Азії у Європу через територію України, є одним із наслідків глобалізації, на які Україна окремо від інших країн світового співтовариства впливати не може. Тільки з огляду на фундаментальні принципи міжнародного гуманітарного права, у тісній взаємодії з іншими країнами Україні необхідно вибудовувати державну політику регулювання міграційних процесів і відповідну систему державних органів, із залученням неурядових та міжнародних організацій.

Питання узагальнення та систематизація досвіду зарубіжних країн у забезпеченні міжнародної та національної безпеки в умовах глобалізації та можливості його використання в Україні, становлять для нас практичний інтерес. Відповідно питання розробки перспективної моделі державного управління національною безпекою України є окремою та складною темою і потребує ретельного дослідження, що автори і ставлять за мету під час подальшої роботи у цій сфері.

Використані джерела інформації:

1. Пирожков С.І. Зовнішня міграція в Україні: причини, наслідки, стратегії: [монографія] / С.І. Пирожков, О.А. Малиновська, Н.М. Марченко. – К.: Академпрес, 1997, – 127 с.
2. Малиновська О.А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: [монографія] / О.А. Малиновська. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 236 с.
3. Надьон О. Нелегальна міграція: міжнародні та національно-правові проблеми / О. Надьон // Право України, 2004. – №6. – С. 13-17.
4. Капітанчук Л.Ю. Роль та місце Державної прикордонної служби України у протидії нелегальній міграції / Л.Ю. Капітанчук // Університетські наукові записки, 2007. – № 4 (24). – С. 303-309.
5. Платонов А.В. Нелегальна міграція та її вплив на міжнародну та національну безпеку / А.В. Платонов // Стратегічна панорама. – 2005. – № 2. – С. 164–168.
6. Платонов А.В. Досвід міграційної політики країн ЄС в протидії нелегальній міграції / А.В. Платонов // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. Корещького НАН України, 2004. – Вип. 26. – С. 658–662.
7. Платонов А.В. Нелегальна міграція в контексті міжрегіонального співробітництва: актуальні проблеми та підходи до вирішення / А.В. Платонов // Демографія та соціальна економіка. – 2005. – № 1. – С. 94–100.

8. Василенко І.К. Нелегальна міграція в Україні: причини та шляхи протидії / І.К. Василенко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. Збірник наукових праць. Донецький юридичний інститут МВС при ДонНУ. – 2005. – №1. – С. 136-145.
9. Василенко І.К. Деякі питання щодо міграції населення азійських країн через територію України / І.К. Василенко // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2005. – № 1 (20). – С. 230-237.
10. Міграційна ситуація в Україні // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2006. – № 8 (312).
11. Грубов В.М. Європейська колективна безпека в умовах глобалізації: ліберальна парадигма: [монографія] / В.М. Грубов. – К.: Тов. «ФАДА, ЛТД», 2007. – 554 с.
12. Кеннеди П. Вступая в двадцать первый век: [монографія] / П. Кеннеди. – М.: Изд-во «Весь мир», 1997 – 480 с.
13. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. / Ж.-Б. Дюррозель. – К.: Основи, 1995. – 900 с.

Рецензент: Кириленко В.І., д.е.н., професор.

УДК: 35.078.7

Шпачук В.В.,

к.держ.упр.,
доцент Національної Академії
статистики, обліку та аудиту

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА ТА СУБ'ЄКТИ

В статті здійснено аналіз наукової літератури з питання діяльності системи державного управління банківською системою України та її структури, побудовано структуру системи державного управління банківською системою України із виділенням трьох рівнів (макро, мезо та мікро), що представлені відповідними суб'єктами.

В статье проведен анализ научной литературы по вопросу деятельности системы государственного управления банковской системой Украины и ее структуры, построено структуру системы государственного управления банковской системой Украины с выделением трех уровней (макро, мезо и микро), которые представлены соответствующими субъектами.

In the article considered scientific literature on the subject of public administration, the banking system of Ukraine and its structure, built the structure of public administration, the banking system of Ukraine, with three levels (macro, meso and micro), which are represented by the relevant subjects.

Постановка проблеми. Система державного управління банківською системою, її ефективність мають суттєвий вплив на ефективність функціонування економіки будь-якої держави, не є виключенням і Україна. Однак, дане питання не знайшло відповідного відображення в працях вітчизняних науковців, переважно розглядалися різноманітні аспекти